

tilladelse af Indenrigsministeriet. Muligheden er dog ikke blevet udnyttet, og Troels Glud påpeger en række vanskeligheder med at finde et kriterium, der kan tilfredsstille kreditorer og debitorer på samme tid. Obligationer af denne art ville for landbrugets vedkommende blive en slags landbrugspræferenceaktier og kunne give anledning til en »kombineret og ret uoverskuelig spekulation vedrørende pris- og renteutviklingen«. Selv om vanskelighederne er store, er det dog et spørgsmål, der bør arbejdes videre med, og det sidste ord i denne diskussion er efter anmelderens opfattelse ikke sagt endnu.

Det sidste kapitel forekommer svagest, hvilket vel også har sin naturlige forklaring deri, at forfatteren forlader det empiriske stade og forsøger at kaste et blik ud i fremtiden og vurdere kreditforeningernes udviklingsmuligheder fremover. I denne forbindelse omtales kort de voksende indskrænkninger af ejendomsretten og betydningen heraf for kreditgrundlaget. Dette problem er iøvrigt fornylig gjort til genstand for en meget udtømmende analyse af Poul Meyer. Specielt går Troels Glud ind i en diskussion om georgismens krav om fuld grundskyld. Han opponerer mod tanken og understreger, at værdien af jord og bygninger vanskeligt kan adskilles. Skulle det komme dertil, at den fulde grundskyld gennemføres, mener han dog alligevel, at kreditforeningernes virksomhed kan fortsættes, selv om grundlaget er ændret. I denne forbindelse henvises til det svenske »tomträtt-system«.

Til slut — det foreliggende arbejde vil være en værdifuld håndbog for alle, der søger at trænge ind i realkreditens problemer. Selv om fremstillingen til tider virker som et forsvarsskrift, benytter forfatteren dog heldigvis ikke recepten pag. 127: »Vi imødekommer ikke vore tilkommende Medlemmer udover, hvad vi anse for tjenligt til deres Tarv, uanset om Folkestemningen øjeblikkelig gaar os imod, til sidst vil den dog billige vor Fremgangsmaade« (Repræsentantskabsmøde i Østifternes Kreditforening 1883). Fremstillingen virker sober og saglig, enhver fremtidig forfatter af jubilæumsskrifter om kredit- og hypotekforeninger vil kunne spare megen tid med Gluds bog som grundbog.

Kristian Møller.

P.S. Det ville have været helt i forfatterens ånd, om der pag. 310 havde været tilføjet en fodnote om, at sparekasselovens regel om $7 \times$ egenkapitalen som maksimum for udlånet i fast ejendom er bortfaldet i ændringen af sparekasseloven af 27. maj 1950.

Håkan Tångeberg: Handbok i blanketteknik. C. A. Strömberg Aktiebolag, Stockholm. 1950. 199 sider. Sv. kr. 16.00 indb.

Man kan med et noe forslitt uttrykk si at den *håndbok i blanketteknikk*, som Håkan Tångeberg har utarbeidet, vil dekke et lenge følt savn hos de blankettkonstruktører og organisatorer, som i de siste 5—6 årene har fulgt med i de svenske tidsskriftsartikler om blankettrasjonalisering og -standardisering.

tilladelse af Indenrigsministeriet. Muligheden er dog ikke blevet udnyttet, og Troels Glud påpeger en række vanskeligheder med at finde et kriterium, der kan tilfredsstille kreditorer og debitorer på samme tid. Obligationer af denne art ville for landbrugets vedkommende blive en slags landbrugspræferenceaktier og kunne give anledning til en »kombineret og ret uoverskuelig spekulation vedrørende pris- og renteutviklingen«. Selv om vanskelighederne er store, er det dog et spørgsmål, der bør arbejdes videre med, og det sidste ord i denne diskussion er efter anmelderens opfattelse ikke sagt endnu.

Det sidste kapitel forekommer svagest, hvilket vel også har sin naturlige forklaring deri, at forfatteren forlader det empiriske stade og forsøger at kaste et blik ud i fremtiden og vurdere kreditforeningernes udviklingsmuligheder fremover. I denne forbindelse omtales kort de voksende indskrænkninger af ejendomsretten og betydningen heraf for kreditgrundlaget. Dette problem er iøvrigt fornylig gjort til genstand for en meget udtømmende analyse af Poul Meyer. Specielt går Troels Glud ind i en diskussion om georgismens krav om fuld grundskyld. Han opponerer mod tanken og understreger, at værdien af jord og bygninger vanskeligt kan adskilles. Skulle det komme dertil, at den fulde grundskyld gennemføres, mener han dog alligevel, at kreditforeningernes virksomhed kan fortsættes, selv om grundlaget er ændret. I denne forbindelse henvises til det svenske »tomträtt-system«.

Til slut — det foreliggende arbejde vil være en værdifuld håndbog for alle, der søger at trænge ind i realkreditens problemer. Selv om fremstillingen til tider virker som et forsvarsskrift, benytter forfatteren dog heldigvis ikke recepten pag. 127: »Vi imødekommer ikke vore tilkommende Medlemmer udover, hvad vi anse for tjenligt til deres Tarv, uanset om Folkestemningen øjeblikkelig gaar os imod, til sidst vil den dog billige vor Fremgangsmaade« (Repræsentantskabsmøde i Østifternes Kreditforening 1883). Fremstillingen virker sober og saglig, enhver fremtidig forfatter af jubilæumsskrifter om kredit- og hypotekforeninger vil kunne spare megen tid med Gluds bog som grundbog.

Kristian Møller.

P.S. Det ville have været helt i forfatterens ånd, om der pag. 310 havde været tilføjet en fodnote om, at sparekasselovens regel om $7 \times$ egenkapitalen som maksimum for udlånet i fast ejendom er bortfaldet i ændringen af sparekasseloven af 27. maj 1950.

Håkan Tångeberg: Handbok i blanketteknik. C. A. Strömberg Aktiebolag, Stockholm. 1950. 199 sider. Sv. kr. 16.00 indb.

Man kan med et noe forslitt uttrykk si at den *håndbok i blanketteknikk*, som Håkan Tångeberg har utarbeidet, vil dekke et lenge følt savn hos de blankettkonstruktører og organisatorer, som i de siste 5—6 årene har fulgt med i de svenske tidsskriftsartikler om blankettrasjonalisering og -standardisering.

Utover disse tidsskriftsartiklene har det vært sparsomt med litteratur om blanketter og man kan vel også si at blanketteknikken av de fleste har vært ofret svært liten interesse. Man har som oftest innskrenket seg til å lage en skisse av den påtenkte blankett og overlatt den vidre utforming til boktrykkeren. Denne er nok fagmann på det typografiske området, men man kan ikke med rimelighet forlange at han også skal beherske de kontortekniske finesser.

Bakgrunnen for den moderne svenske blanketteknikken er den kjensgjerning, at det er anvendelsen og ikke anskaffelsen av blankettene, som medfører de største kostnadene. Mulighet for besparelse ligger således først og fremst i å lette bruken av de nødvendige blanketter.

Håkan Tångebergs håndbok bygger på det arbeid for blankettstandardisering, som er nedlagt av en rekke svenske private og offentlige virksomheter, samt de største grafiske foretakender. Allerede på et tidlig tidspunkt ble problemene omkring en blankettstandardisering tatt opp på bred basis av Sveriges Standardiseringskommission. Forfatteren sitter selv i Grafiska Standardiseringskommitténs Blankettnormskommitté (GSK 2), som har til oppgave å utarbeide forslag til den svenske standard for blanketter. Standarden foreligger ennå ikke, men hovedretningslinjene har lenge vært kjent og er praktisert med hell i flere år, blant annet av ASEA, hvor Håkan Tångeberg har ledelsen av blankettavdelingen.

Den svenske blankettstandard har brutt med den mere kjente blanketttype-standardisering, hvor formålet har vært å lage såvidt mulig ensartede blanketter for samme organisatoriske oppgaver, som for eksempel standardfakturaer, standardkvitteringer, standardreiseregninger o. s. v. Hovedprinsippet i den svenske standard er, at man med utgangspunkt i standardpapirformat, standardiserer blankettens såkalte konstruksjonselementer. Hensikten er at man ved blankettkonstruksjonen skal benytte de standardiserte elementene uansett blankettens organisatoriske oppgave. Man har således standardisert marger, linjeavstander, tabuleringsprang, typer, linjer, feste-hull, markeringsruter, plassering av firma- og blankettnavn m. m. Fordelen ved denne standardiseringsmåte er at man i hvert enkelt tilfelle kan bygge opp blanketten slik at den passer til det spesielle behov, samtidig med at man nyttiggjør seg de fordeler standardiseringen medfører. For å trekke en bildelig sammenligning kan man si at man i stedet for å bygge bare en eller flere typer hus, standardiserer de materialer husene bygges av.

Håkan Tångeberg behandler alle sider av den her beskrevne blanketteknikk meget inngående. Han har, som han sier i forordet, forsøkt å tilfredsstille flest mulig kategorier av lesere, fra de som ønsker en elementær lærebok, til de som ønsker en grundigere innføring i emnet.

Boken er med sine 200 sider ikke helt lett å komme igjennom for den, som ikke har praktisk erfaring eller tidligere ikke har fulgt med i tidsskriftartikler om emnet. (Prinsippene er blant annet behandlet i Handelsvidenskabeligt Tidsskrift nr. 85/86). Men man skal ikke la seg skremme av at stoffet ved første gangs lesning virker noe tungt og teoretisk. Boken er først og fremst en håndbok og inneholder som sådan en rekke gode tips, som blankettkonstruktøren kan ha stor nytte av selv om han ikke fullt ut går inn for den svenske standard. Blant annet vil kapitlene om blankettorganisering, papir, standardformater, opplagsberegning m. m. ha

interesse for alle. Prinsippene for bruk av standardtabulatorer og linjeavstander, som passer til enhver skrivemaskin, har fått en inngående behandling og bør ofres oppmerksomhet.

Håndboken er utstyrt med en rekke eksempler på gode blanketter som klart viser de forskjellige blankettekniske detaljer. Av stor betydning for bruken av håndboken under den praktiske blankettkonstruksjon er stikkordregisteret som er meget godt utbygget. Likeledes hever en god fortegnelse over hva, som tidligere er utgitt i artikkelform, håndbokens verdi.

Handbok i blanketteknik anbefales som meget verdifull for enhver bedrift, som har en større blankettmasse, og som er interessert i å oppnå de fordeler, rasjonelle blanketter medfører. At en rasjonell blankett som oftest er penere og triveligere å arbeide med skulle alene være nok til å ofre saken og håndboken interesse.

Arne Heidel.

Vagn Madsen: Bidrag til Belysning af Rationaliseringsproblemerne i Industrivirksomheder. Ejnar Munksgaards Forlag. Kbh. 1951. 168 sider + udtræksbilag. Kr. 25, —.

Det er et fra såvel praktisk som teoretisk synspunkt betydningsfuldt emne, der er taget op til behandling i det foreliggende arbejde, for hvilket forfatteren, der har en mangeårig virksomhed som praktisk arbejdende driftsøkonom bag sig, har erhvervet den økonomiske doktorgrad. Forfatteren har i afhandlingen stillet sig den opgave dels at udforme et regnskabsmæssigt registreringssystem, der kan danne grundlag for rationaliseringsanalyser i den enkelte virksomhed, og dels i tilknytning til en række udvalgte driftsøkonomiske kalkulesituationer at vise, hvorledes det således opstillede apparat kan anvendes til løsning af konkrete driftsøkonomiske opgaver. Ifølge forordet lægges der vægt på opstillingen af en såkaldt »anvendbar teori«, der i henseende til indhold og problemstilling ligger imellem den »rene«, på forenkede økonomiske modeller byggende, teori på den ene side og driftsøkonomisk praksis på den anden side.

I afhandlingens kapitel I diskuteres selve rationaliseringsbegrebet. Rationalisering defineres her som »Indbegrebet af systematiske Bestræbelser i den enkelte Virksomhed mod et optimalt Forhold mellem Omkostninger og Omsetning med særlig Interesse for Omkostningsminimaliserings-siden«, og i et senere kapitel præciseres dette derhen, at der ved rationalisering forstås en sammenhængende kæde af driftsøkonomiske analyser, eller med forfatterens egne ord: »en fortløbende Sum af totale og især partielle Analyser«.

Af størst teoretisk interesse er utvivlsomt de problemer, der behandles i kapitlerne II og III. I kapitel II, der bærer overskriften »Omkostningernes Relativitets- og Registreringsproblem« påpeger forfatteren omkostningsberegningernes relativitet til skiftende analyseformål, og det gøres med rette gældende, at man ved opstillingen af rationaliseringsanalyser ikke uden videre kan gå ud fra de oplysninger, der indeholdes i det interne regnskabsvæsen, idet dette primært er opbygget med henblik på den interne resultatberegning og budgetkontrollen. Efter en noget summarisk diskussion af de forskellige udformninger af det interne regnskabsvæsen kommer forfatte-